

Fallande hierarkier

De svenska folkbiblioteken - historia, organisation och automation

Af Roland Eliasson

Det kan synas ganska övermaga att ge ett 45 minuters föredrag titeln **De svenska folkbiblioteken - historia, organisation och automation**. Anslaget får lite en air av det slutliga och sanna ordet. Istället renodlar jag en del synpunkter utgående från de senaste årens debatt inom svensk biblioteksvärld, drar några slutsatser från mitt arbete med att inter-vjua biblioteks-pionjärer inom folkbildningen i Hallands län och ger er en del av de erfarenheter jag fick genom mitt medlemskap i grupp 90 efter det att vi fört in entreprenad-debatten i svensk biblioteksvärld.

1.0 Kris och ifrågasättande

Under en mycket lång tid utvecklades de nordiska folkbiblioteken snabbt ekonomiskt och organisatoriskt. I länderna med bibliotekslag fanns en stabilare grund och utvecklingen kunde bland annat ses i höga utlåningstal men också i övriga var tiden

Roland Eliasson er länsbibliotekschef på länsbibliotek Halland i Halmstad.

gyllene och de mål vi satt upp för var och ens lika rätt till upplevelse, information och kunskap syntes som eviga postulat.

Idag är inga bibliotekslagar heliga, ej heller höga målsättningar. Den förfinade organisation för böckernas omhändertagande, cirkulation och exponering ifrågasätts både av personal och allmänhet. Teknikutvecklingen har drivit fram nödvändiga tekniska förändringar.

Kanske är många av de ifrågasättanden som idag sker nödvändiga för att anpassa vår verksamhet till en tid i förändring?

Det vore dock ironiskt om vi, som samlat kunskap och vetande, som ordnat kunskap och vetande i sökbara system och som fört ut denna kunskap och detta vetande till människor inom traditionell utbildning och utanför, om vi under informations-samhället epok i allt högre grad skulle hotas av nedskärningar och få vårt värde ifrågasatt.

Vi måste gång på gång klargöra för politiker och beslutsfattare, att det vi förlorar idag är kunskaper och traditioner som vuxit inom svenskt och nordiskt samhälle och folkbildning och som utarmade kan vara svåra att ersätta.

Undrande ser man Norden med några av de rikaste samhällena i vår moderna civilisationen. Det man tidigare i kamp byggde av skola, bibliotek och kultur tycks man i sin nya rikedom inte vilja kämpa för eller ha råd att behålla.

2.0 Förändringar inför en ny tids krav

Som ni säkert förstått vill jag inte ifrågasätta våra bibliotek men jag vill peka på några frågeställningar som gäller våra biblioteks anpassning till en modern tid.

Finns det möjlighet för oss att inom våra organisationer skapa förutsättningar med vilka vi kan ge våra kunder, låntagare samma verksamhet men utvecklad så att den stämmer bättre överens med de krav samhället idag ställer på oss.

Eller behöver vi ens göra det? Räcker det inte med att erbjuda vad vi redan har. Angår inte det alla? Är inte vår basverksamhet i sig tillräckligt bra för att stå sig som den nu gjort under lång tid?

En dansk föreläsare jag lyssnade till sa ungefär så här: **Biblioteken är skapade av skollärare och bibliotekarier för skol-lärare och bibliotekarier.**

Han menade att de grupper som bröt väg för våra moderna folkbibliotek inrättade dessa efter sina behov och intressen och att dessa sedan präglade bibliotekens insatser och utbud. I början sammanföll dessa gruppers önskningar med ett större samhälleligt behov men med tiden har en sådan förändring skett att de primära målgruppernas behov inte längre är flertalets. Modernare tiders krav har inneburit förändringar men hela tiden med ursprungsgruppernas behov som primära mål. Bibliotekarierna har också hämtats från dessa

grupper. Han ritade upp det grafiskt på följande sätt:

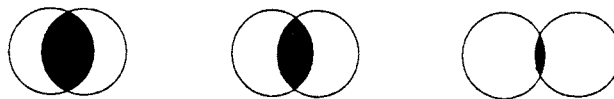

Fig. 1: Biblioteket är byggt av skollärare och bibliotekarier för skollärare och bibliotekarier! De skuggade fälten visar de behov biblioteken fyller för människor vid en viss tid. I det första fallet sammanfaller bibliotekens verksamhet i hög grad med de samhälleliga behoven, i nästa, mindre, i det tredje knappt alls. Låg cirklarna bredvid varandra vore vi döda som institutioner.

3.0 Den tidiga biblioteksutvecklingen. Studiecirkelbibliotek och folkbibliotek

Studerar man följande bild så ser man svenska folkbiblioteks korta men intensiva utveckling.

Fig. 2:	Antal utlånte bind		
1961	1970	1982	1986
31,5 mill	51 mill	77 mill	71 mill

Vad som tecknas är utlåningsverksamheten men skulle man göra detsamma med personaltillväxt eller lokaler finge man samma utseende.

Fram till 50-talet flöt biblioteksverksamheten fram i en lugn och förhållandevis oföränderlig fåra. Rollerna var givna och yrket ganska väl definierat i allmänhetens ögon.

Går man utanför de stora städerna så skedde inte mycket. I Halland vars städer redan då var ganska stora heltidsanställdes yrkesutbildade bibliotekarier, först i Halmstad på 30-talet med centralbiblioteksorganisationen, sedan på 40-talet i Falkenberg och

Varberg medan Laholm och Kungsbacka fick vänta in på 50-talet innan fackutbildade anställdes.

Delvis hängde det samman med kommunsammanslagningen som i början av 50-talet medförde större befolkningstal i färre kommuner. Denna sammanslagning var dock fortfarande i så små enheter att det inte kom att innebära några reella motsättningar mellan studiebibliotek - de som organiserades inom folkbildningen - och de kommunala biblioteken.

Fortfarande kunde de existera bredvid varandra och ofta rekryterades föreståndaren för det nya kommunbiblioteket och för filialerna från de gamla studiebiblioteks-föreståndarna.

Man skall inte romantisera över de små studiecirkelbibliotekens betydelse men ursprungligen spelade de en direkt roll i cirkelarbetet så att i princip biblioteket byggdes av den litteratur man använde.

På 30-talet övergick de mer till att bli allmänna lånebibliotek, samtidigt som de var en viktig samlingspunkt i bygden. På slutet kunde i en och samma skolsal på landet tre olika studiecirkelbibliotek finnas - ABF, Vuxenskolan och ett logebibliotek.

Underskatta dock inte dessa folkliga biblioteks betydelse. Jag har rest runt och intervjuat studiecirkelbiblioteks-föreståndare och insett den glöd och det stora intresse de upp-visade, jag har sett med vilken smärta de såg det nya samhället rycka fram som ett hot mot deras verksamhet och jag har förstått hur svårt de hade när deras bibliotek på 50-talet, allra senast 60-talet gick upp i de kommunala.

När man är ute i de yttre delarna av de nya storkommunerna inser man att vissa ännu inte förlåtit sveket.

Men som en central organisatör sa: Idealismen räckte inte längre till för att driva biblioteken i studieförbundens regi.

Formen blev den kommunala. Det var ett samhälleligt engagemang som skapades. Så försvann dessa bibliotek från folkbildningens organisationer samtidigt som man behöll de folkbildande målen.

Jag tror att en del av den besjälning som finns i verksamheten inom moderna svenska folkbibliotek och den glöd med vilken man ägnar sig åt bland annat uppsökande bokförmedling delvis speglar den tradition ur vilken många av våra kommunala bibliotek stammar.

I de allra flesta svenska folkbibliotek fanns långt fram i modern tid mer engagemang än professionalism **men vad som så småningom skapades på basplanet var en yrkesmässig över-byggnad, en hierarki**, till vilken bland annat centralbiblioteken bidrog. Årligen fick studiecirkel-bibliotek och folkbibliotek besök från central-biblioteket - i Halland från 1949 via en länsbuss. Råd gavs, böcker delades ut och gallrades, kataloger hämtades in för att överföras till kort.

På detta sätt byggdes en **kunskapshierarki** upp som sedan varade så länge studiecirkelbiblioteken fanns kvar och fortsatte att vara förhärskande i de framväxande kommunala biblioteken och den är fortfarande ett ok vi bär på våra axlar.

Det är mot den vi slåss när vi idag skall knäcka de rätta linjerna och det är den som bestämt automationens villkor till att mer gälla en förfining av nuvarande rutiner än till att skapa nya förutsättningar för dessa.

Skapades en kunskapshierarki inom vår värld så fanns en motsvarande organisatorisk sådan inom de kommuner med vilka biblioteken växte; en hierarki som varat fram till våra dagar.

Under denna långa och för samhället ekonomiskt blomstrande period, lades en grund för vår verksamhet där både **den yrkesmässiga hierarkin som den organisatoriska cementerades.**

Visst skedde förändringar med nya medier, med automation, vi vidgade vår verksamhet utanför den egna lokalen etc men min uppfattning är att vi konsoliderade våra framgångar inom ramarna och använde dem därmed inte för att skapa så slagkraftiga bibliotek som vi borde kunnat.

Nu vill jag poängtera att jag talar ur ett svenskt perspektiv och men tror att bilden inte var så annorlunda i de övriga nordiska länderna.

Så under 1980-talet började - det var med de stora utlåningsnedgångarna i decenniets slut - våra organisationer att ifrågasättas. Det följde dessutom den ifrågasättandets ideologi som rådde i samhället i stort. **Var vi fångade var andra det också.** Nedan skall jag först beröra hur den samhälleliga hierarkin började brytas ner.

4.0 Organisatoriska förändringar - arbetslag, decentralisering, entreprenad, kommunsamman-slagningar, nämndsammanslagningar.

När förändringens vindar blåser bygger vissa vindskydd andra väderkvarnar.

Som första del av förändringen skulle jag vilja ta upp arbetslaget. Det diskuterades ganska mycket en period från början av 80-talet.

Grundtanken var att man skulle suddas ut motsättningarna mellan de olika kategorierna av anställda på biblioteken - bibliotekarier och kontorister - för att engagera dem alla mer aktivt i verksamheten.

Nu skulle handlingskraft skapas mer än upprätthållande av kunskapshierarkin. Vilken utbildning man hade spelade mindre roll - det viktiga var att föra fram idéer. För dessa kunde

man få accept och så arbetade man vidare. Gruppen, laget, hade ett gemensamt mål, en gemensam strävan och det var detta som skulle präglade arbetet.

På en högre nivå genomsyrade givetvis inställningen hela organisationen, biblioteket, där man arbetade, och underförstått föll delintressen, som var mindre viktiga, bort: Traditionella motsättningar mellan kanslisterna och bibliotekarier, mellan olika avdelningar etc.

Var arbetslaget en inledning som kunde skapas i liten skala inom organisationen så blev decentraliseringen av verksamheten, som var nästa steg i Sverige, en organisatorisk förändring som skulle förenkla genomförandet av målen för arbetslaget.

Nu flyttades hela beslutsnivån ner på en lägre nivå och den kreativa möjlighet man såg i arbetslaget kombinerades med en ekonomisk och administrativ. Genom själva nedflyttandet av besluten till dem som utförde arbetet skulle större möjlighet ges att uppfylla de mål som den politiska ledningen ställt upp.

Den som är närmast verksamheten vet alltid bäst. I konsultman gällde det att i den nya organisationen suddas ut perfekt och skapa futurum.

Ett antal problem kan urskiljas:

Rekryteringen - i den nya decentrala organisationen tvingas man ta ansvar för redan befintlig personal. Hur skapar man ledning och utveckling i nivå med kraven, hur skapar man en motor? Vad sker med det traditionella chefsskapet när pengarna flyttas ner. Antingen måste man dra full konsekvens av decentraliseringen och verkligen lägga ansvaret på denna nivå eller också måste, om en överordnad nivå finns kvar, denna ges möjlighet att agera i förhållande till enheterna.

Skall denna överordnade nivå finnas, utöva chefsskap, och se till så att målen uppfylls inför

den politiska ledningen, måste en formel finnas så att denna ej inkräktar på den decentrala nivån som innehar fullt budget-, personal- och verksamhetsansvar.

Modellen kan fungera i en situation, där rekryteringen till den lägre nivån ej fungerat men kan vara förödande om den lägre nivåns chefer själva är starka.

Ett sätt att bygga in utvecklingsansvar hos ledningen har bl a presenterats i Århus där en speciell utvecklingspott finns. Från denna kan och skall pengar sökas och kan därmed skapa förändringsincitament i den decentrala nivån och också ge ledningen en nödvändig påverkansmöjlighet.

4.1 Entreprenaden

Entreprenaden introducerades i svensk biblioteksdebatt av Grupp 90, där också jag är medlem. Vår tanke var egentligen inte ett entreprenad i stil med Conny Jacobssons i Åre. Vi såg faktiskt ingen möjlighet att göra pengar på bibliotek men vi såg en möjlighet till idéutveckling med denna organisationsform inom vårt verksamhetsfält. Om man tänker sig ett entreprenad i form av ett personalkollektiv, vilket var vår utgångspunkt, så förbinder sig detta genom ett kontrakt att uppfylla de politiska målen för den kommunala bibliotek-/kultur-verksamheten och förbinder sig att driva verksamheten efter dessa mål. Uppfyller man dem inte så sägs kontraktet upp och därmed är det dags för en ny aktör, anten återgång till den kommunala styrformen.

I både den decentrala organisationen och entreprenaden finns inslag av ökat intresse för brukarmedverkan och båda har möjlighet att utveckla de tankar som fanns med arbetslagen.

Kanske kan de också bättre leva upp till bibliotekens nya syn på medier, deras mätning, uppställning och exponering, lokalernas utseende och utformning, en, två eller tre zoner, samt det

allmänna ifrågasättandet av vår kunskapshierarkin och verksamhet som idag sker.

Läsning som lust eller läsning som tvång, pedagog eller uppmuntrare, pekfinger eller leende. Ni har hört en hel del av detta via Marianne Hiort-Lorenzen som igår talade om förändringsarbete vid svenska och danska folkbibliotek.

I sig är dessa förändringar inte sammanhängande med bibliotekens organisering men i brottet mellan gammalt och nytt finns en tydlig orientering mot det nya. Man behöver en inspiration och uppmuntran i förnyelsearbetet. Det gäller på nytt perfekt och futurum, på nytt brottet med kunskaps- och organisationshierarkierna.

Om ni ser tillbaka på den decentrala modellen så försvinner med entreprenaden två problem rent organisatoriskt: Rekrytering och chefsskap.

I denna fortfarande tänkta entreprenadmodellen finns en sammansvetsad personalvilja som i arbetslaget, en nedflyttad beslutsnivå till dem som utför arbetet, mycket litet avstånd mellan chef och anställd, mellan bibliotekarie och kanslist, och förhoppningsvis, en vilja hos alla till förändring.

Givetvis är verkligheten en annan än tanken och det havererade Åre har knappast inneburit någon reklam för entreprenadtanken.

Ett sidospår som är intressant är att några av våra studieförbund vill driva bibliotek på entreprenad.

Är man elak kan man säga att det beror på egna nedskärningar och en önskan att tillskansa sig delar av bibliotekens medel, är man något snällare kan man säga att det är en strävan att ta tillvara samhälleliga resurser i form av lokaler, administrativ kraft etc, som nu splittras upp i onödan, och är man riktigt snäll så kan man säga att detta är ett spår av de gamla studiecirkelbiblioteken och deras roll som en del av folkbildningen, en vilja från studieförbunden att stärka eller återupprätta detta förhållande. **Mycket har förändrats som gör det**

svårt att se det sista alternativet som verkligt realistiskt.

4.2 Kommun-och stadsdelsnämnder

Vad gäller kommun-och stadsdelsnämnderna så uppstod de som följd av en svensk demokratiutredning och hade som syfte att vitalisera det svenska politiska livet. Det var som att skapa små kommuner på nytt men inom de nya blockkommunerna.

Elakt kan man säga att man till en lägre nivå tar med sig de stora kommunens organisation utan att ge reella möjligheter till en organisatorisk utveckling.

Kommundelarna kan synas som en nedbrytning av hierarkier - ett sätt att lösa gemensamma problem i närmiljön - men frågan är om man kan upphäva en alltför komplex beslutsstruktur genom att inrätta en parallell sådan på en lägre nivå. Risken finns att samtliga regelsystem bara flyttas med neråt.

Visst skiljer det sig mellan olika kommundelskommuner men allmänt sett anser jag inte att formen erbjuder några incitament till förändring. De är mindre och inte mera fria och dessutom instiftade i en begynnande lågkonjunktur. De positiva röster man hört säger att det mindre formatet ger större möjligheter att bryta ner styrformen ytterligare. Jag har svårt att tro det. **Min uppfattning är att dessa kommundelar inte kommer att vara annat än ett trist mellanspel i svensk kommunal historia.**

Vad gäller nämndsammanslagningarna i svenska kommuner så har ännu ingen visat vilken förbättring dessa medför för verksamheten. De enda som hittills blivit rika är konsulterna som åkt runt med samma "koncept" i ett antal kommuner. De speglar i första hand tidens och politikernas osäkerhet.

Som ni förstår tror jag mer på autonoma och handlingskraftiga enheter som i rent egenintresse inser värdet av samarbete.

Fig. 3 Organisatoriska förändringar

Arbetslag

Att ta tillvara allas kunskap och engagera alla mer aktivt i verksamheten. Handlingskraft mer än kunskaphierarki. De gemensamma målen präglar verksamheten och överordnas motsättningar mellan personalkategorier och avdelningar.

Decentralisering

En organisationsform som ger stora möjligheter att förverkliga arbetslagets idé men som medför problem vad gäller rekrytering och chefsrollen.

Entreprenad (intraprenad)

En fri form där den decentrala organisationens kreativa möjlighet bestäms, utgående från upp-ställda mål, inom gruppen utan mellanhänder. Dvs personalkooperativet, ej att förväxla med ex Åre, förutom vad gäller de politiska styrmedlen.

Kommundelsreformer

En demokratireform vars organisatoriska effekter likväl som verksamhetsstimulerande är tveivelaktiga.

Nämndsammanslagningar

Ett frågetecken som inom sig kan rymma en decentralisering men också en ytterligare hierarkisering

5.0 Automationens betydelse för arbetets organisering

Redan i mitten av 70-talet beslöt BTJ att starta försök med en automatisering av de svenska folkbibliotekens bestånd, dess in- och utlåning. Självbetjäningen var en av de syften man ville uppnå även om vägen till en sådan lösning varit minst sagt lång och stenig.

Jag tror att **en av grundförutsättningarna** för att verkligen kunna utnyttja automatiseringen av biblioteken är självbetjäningen och jag är beredd att hävda att någon verklig förändring av arbetets organisering eller personalens rationella utnyttjande ännu inte skett utgående från automationen. Det gäller den kunskaphierarkiska sidan med bl a fjärrlån och informationsarbete, det gäller den yrkesmässig med arbetet i biblioteket och det gäller den organisatoriska med arbetets fördelning på olika tjänster.

Jag skulle vilja säga att man tog med sig 50-och 60-talens bibliotek in i den nya automatiserade eran. Man såg mer till hur man skulle förvalta redan inarbetade rutiner med den nya tekniken än till ett sätt att erövra nya positioner med hjälp av den.

Om vi tar självbetjäningen vid utlån och återlämning så har svårigheten varit att garantera en absolut stöldsäkerhet. Risken finns ju att låntagarna bär bort böckerna. På många orter är detta också ett mycket reellt hot.

Nu finns möjlighet att bygga in stöldskyddet i böckernas streckods-etiketter och därmed sker en avmagnetisering vid utlåning och tvärtom vid återlämning.

Det finns ställen där man redan provat självbetjäning utan att ha den fulla stöldskyddskontrollen ex i Shropshire (se LAR 88,(3)march 1986). Vad gäller Sverige i nedskärningstider så har tvånget att rationalisera ännu inte nått fram till denna åtgärd som rimligtvis borde kunna frigöra viss arbetskraft.

Har man inom biblioteken inte gjort det i rationaliserings eller besparingssyften så finns möjligheten fortfarande kvar att göra det i verksamhetsförbättrande syfte.

Den andra delen av automatiseringen kan sägas gälla vår möjlighet att kontrollera och finna media - det kan gälla allt från lokala datasystem, CD-romapplikationer till fjärran databaser.

Redan nu har delar av sökningarna i databaser blivit så förenklade att man kan fråga vilken kompetens som skall användas för denna verksamhet.

Stora summor satsas redan på att skapa låntagarvänliga interfaces och via gateways kommer gemensamma sökspråk att utvecklas bland databas-värdarna.

Vi försökte tidigare som goda pedagoger lära låntagarna att använda våra bokbundna informationskällor. Steget idag är att ge kunskap om de elektroniskt överförda.

Länge talade man från bibliotekariehåll om hur svårt det var att söka i databaser och att samma person knappt kunde hålla mer än en bas i huvudet. Idag löper intermediärerna en stor risk att bli förbisprungna av utvecklingen med en forskargeneration som vid det egna skrivbordet har möjlighet att själv göra sina sökningar. De vetenskapliga bibliotekens bibliotekarier löper en stor risk om man inte vidgar sitt fält utanför yrkets trånga revir.

Folkbibliotekarierna, vars stora fält är ett annat, kommer också de snart att tvingas tänka om och likaväl som man en gång fick släppa katalogkorts-stopponing måste man nu och flytta ner de rutinmässiga databassökningarna på en annan yrkeskategori inom biblioteket.

Till denna del hör också arbetet med fjärrlån som måste förenklas genom elektroniska reservationer samt fulltextdatabaser i första hand vad avser modernt tidskriftsmaterial.

På samma sätt måste fria fjärrlån åter föras upp på dagordningen om man rationellt skall kunna utnyttja de sökmöjligheter den moderna tekniken nu ger och om man verkligen på allvar menar att man skall ge sina kunder bästa möjliga och snabbaste service.

Nätverk för effektivare tjänster än vad den traditionella lånekedjan kan erbjuda kommer att byggas mellan län och mellan länder.

Med den ökade avgiftsbeläggning som sker från universitet i Sverige är det troligt att folkbiblioteken kommer att vilja sluta avtal med det universitet eller den högskola, som kan erbjuda den bästa servicen.

Den tredje delen rör låntagarna och automationen. Fortfarande kan man säga att en del av de lokala datasystemen är så lite låntagarvänliga att det arbete med interfaces för användare som pågår på olika ställen i Norden måste fortsättas och snabbt.

Själva sökningen bör sedan kunna övergå i ett interaktivt hjälpmedel som leder den informations-

sökande till rätt plats i biblioteket men som också kan ge möjlighet till en dialog om sökt objekt.

Tag t ex ämnesord som ännu inte, förutom de automatgenererade, utvecklats på nationell nivå inom de svenska folkbiblioteken.

På barnsidan finns mycket att utveckla och även om intresset är stort tycker jag att vi hittills gjort ganska lite för att skaffa oss kunskaper eller för att få till stånd en rimlig utveckling vad gäller barns speciella behov vid dataanvändande.

Ett exempel är också här ämnesorden i vid bemärkelse.

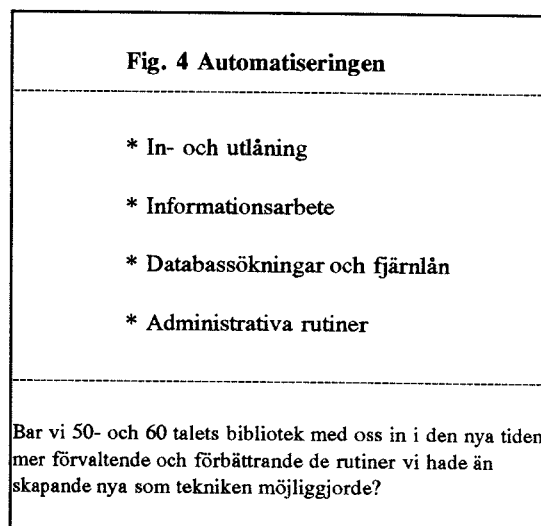
Ett problem är att inga pengar finns att hämta i att indexera i databaserna redan inlagd litteratur.

Jag skulle också kunna ta upp diverse administrativa sidorutiner vars värde man inom folkbiblioteken till fullo kanske ännu inte insett. Ex kan statistikuttagen ganska tydligt visa inköps fördelning på avdelningarna i förhållande till respektive avdelnings utlåning, vilket innebär en möjlighet att maximera -om detta är syftet - inköps effektivitet liksom man på ett enkelt sätt via en inköpsmodul kan få en snabb budgetuppföljning.

Exemplen skulle kunna bli många och jag menar att man inom folkbibliotekens organisation bättre borde kunnat ta tillvara de möjligheter automationen erbjuder och också borde kunnat föra en diskussion om dess långsiktiga följder.

Vad jag beskrivit i detta kapitel är inte avlagt utan existerar eller diskuteras redan idag och vi kommer med nödvändighet att få ta ställning till vilka insatser de av den tekniska utvecklingen frigjorda resurserna skall ägna sig åt, vidare måste vi ta ställning till traditionella bibliotekarieuppgifter som databassökningar om dessa kan förvandlas till kanslistuppgifter och vi måste ta ställning till vår verksamhet ytterligare en gång inför de lättnader som bör kunna åstadkommas i bibliotekens informationsdiskar med förfinade och förenklade sökmöjligheter kopplade till pedagogiska

informatiosprogram om hur man finner sitt objekt i biblioteket.

Rimligtvis bör en stor förändring kunna ske och då kopplad till det förändringsarbete som nu lanseras inom den nordiska biblioteksvärlden.

Man kan självklart ägna sin tid åt att förfinas och utvidga de rutiner vi redan utför - lägga ner större omsorg på böckernas uppsättning, inplastning, transporter etc. Man kan ägna sig åt upplysningsarbete av mer kvalificerat slag och med hjälp av den nya statistiken kan man ytterligare förfinas sina inköp - kanske utan att skapa annat än yrkesmässig knappologi men ändå.

Det finns t o m de bibliotekarier som hävdar att man nu kan avskaffa kanslisterna på biblioteken. Så var det ju en gång.

Automationen har givit sådana förutsättningar att det rutinmässiga inte längre syns så betungande och åtgärden skulle ge utrymme för en status quo-situation, i vilken man slapp ompröva sina uppgifter.

Detta är delvis professionalismens förbannelse och ett hinder för en sund utveckling och det kan hindra en omprövning som leder till expansion och leda fram till en ännu starkare förstening inom vår kunskapshierarkiska tradition.

Vi måste ta till vara automationens och omprövningarnas vinster för att skapa ett offensivt bibliotek både som informationscenter och folkbildningsinstitution.

Tyvärr finns ingen garanti för att rationaliseringar vi idag gör inte blir morgondagens besparingar. Det är den bistra verkligheten i nedskärningstider. Å andra sidan lever vi ett lika farligt liv om vi hukar i tvekan. Det är som en offensiv kraft vi skapar vårt berättigande inför nästa sekel.